

รู้จัก “ภาษาไทย” ของเราดีแล้วหรือยัง ตอนที่ 3

ศศิธร มัทธีโมโต:
โรงเรียนภาษาและวัฒนธรรม

สวัสดีค่ะ มิตรรักนักอ่าน TPA NEWS ที่เคารพทุกท่าน พอเหลือบดูปฏิทินก็ถึงกับใจหาย... ตายละ นี่เดือนมิถุนายนแล้วหรือกำลังจะหมดไปอีกครั้งปีแล้วนะคะ เมื่อต้นปีตั้งใจว่าจะทำอะไรไว้ ก็ต้องเริ่มได้แล้วสินะคะ ก่อนที่ปี 2558 นี้จะผ่านไป... อ้อปี

ในฉบับนี้ผู้เขียนขอเสนอความรู้พื้นฐานของภาษาไทยต่อจากฉบับก่อนหน้า (รู้จัก “ภาษาไทย” ของเราดีแล้วหรือยัง ตอนที่ 2 ฉบับเดือนธันวาคม 2557) ค่ะ ขอเกริ่นนำวัตถุประสงค์การเขียนหัวข้อนี้สักเล็กน้อยนะคะ ผู้เขียนต้องการนำเสนอคำถาม และคำตอบที่น่าสนใจเกี่ยวกับ “ภาษาไทย” ซึ่งได้มาจากคำถามของนักเรียนชาวญี่ปุ่นของผู้เขียนในฐานะครูภาษาไทยเองค่ะ โดยนำเสนอในรูปแบบบทสนทนาระหว่าง คุณครูเย็นใจ กับ เจ้าหนูจำเริญ (ตัวแทนนักเรียนชาวญี่ปุ่น) ฉากในเรื่องเป็นห้องเรียนภาษาไทยในโรงเรียนสอนภาษาแห่งหนึ่ง และฉบับนี้ซึ่งเป็นตอนที่ 3 จะสมมติให้เป็นวันที่สามของการเรียนภาษาไทย โดยมีคุณครูเย็นใจเป็นผู้สอน ฉบับที่แล้วหรือการเรียนครั้งที่ 2 ที่ผ่านมา คุณครูเย็นใจได้สอนเรื่อง “พยัญชนะไทย” กันไปแล้ว คราวนี้เรามาดูกันว่าคุณครูจะสอนเรื่องอะไรพร้อมๆ กันเลยนะคะ

คุณครูเย็นใจ: สวัสดีค่ะ นักเรียนทุกคน สบายดีหรือเปล่าค่ะ

เจ้าหนูจำเริญ: สบายดีค่ะ ขอขอบคุณค่ะ พวกเราจำอักษรไทยทั้ง 3 กลุ่ม (อักษรกลาง อักษรสูง อักษรต่ำ) ได้หมดแล้วด้วยนะคะ หลังจากที่คุณครูสอน เราก็จับกลุ่มกันฝึกเขียน อ่านออกเสียง แล้วก็จำกันได้แล้วค่ะ

คุณครูเย็นใจ: ดีมากค่ะ การจำตัวอักษรนี้ ดูด้วยตาอย่างเดียวไม่ได้จริงๆ นะคะ ต้องฝึกเขียนหลายๆ หน จนคล่อง ถึงจะจำได้ค่ะ

เจ้าหนูจำเริญ: คุณครูคะ ตัวอักษรไทยหน้าตาน่ารักๆ นี้มีที่มาอย่างไรหรือคะ ช่วยเล่าให้พวกเราฟังหน่อยได้ไหมคะ

คุณครูเย็นใจ: ได้เลยค่ะ แต่ต้องบอกไว้ก่อนว่าเรื่องยาวทีเดียวนะคะ

ประวัติ และวิวัฒนาการของอักษรไทย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๖ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะยังทรงผนวชได้เสด็จประพาสสนมัสการเจดีย์สถานต่างๆ ทางเมืองเหนือ ทรงพบศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงพร้อมแท่นมนังคศิลา

ที่เนินปราสาทเก่าเมืองสุโขทัย มีลักษณะเป็นแท่นศิลารูปสี่เหลี่ยม มียอดแหลมมน สูง ๑ เมตร ๑๑ เซนติเมตร มีจารึกทั้ง ๔ ด้าน สูง ๕๙ เซนติเมตร กว้าง ๓๕ เซนติเมตร ด้านที่ ๑ และด้านที่ ๒ มี ๓๕ บรรทัด ด้านที่ ๓ และ ๔ มี ๒๗ บรรทัด ศิลาจารึกนี้นับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ใช้อ้างอิงได้ว่ารูปอักษรไทยได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๑๘๒๖ จากข้อความจารึกตอนหนึ่ง

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยที่เรียกกันว่า “ลายสือไทย” ขึ้น ซึ่งได้เค้ารูปจากอักษรอินเดียฝ่ายใต้ รวมทั้งอักษรอูยและเขมรที่มีอยู่เดิม ซึ่งต่างก็ถ่ายทอดมามาจากอักษรอินเดียฝ่ายใต้ทั้งสิ้น ทำให้อักษรไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกับอักษรทั้งสามที่กล่าวมา แม้บางตัวจะไม่คล้ายกัน แต่ก็สามารถรู้ได้ว่าัดดัดแปลงมาจากอักษรตัวไหน

“ลายสือไทย” ซึ่งพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ขึ้นนั้น พระองค์ทรงกำหนดให้อักษรแต่ละตัวแยกกันเป็นอิสระ วางรูปสระไว้หน้าพยัญชนะอยู่ในแนวเดียวกัน พร้อมกับมีวรรณยุกต์กำกับ การออกเสียงตามคำศัพท์ภาษาไทย นอกจากนี้พระองค์ยังได้

ลายสือไทย

ภาพประกอบจาก www.dasta.or.th/th/history/505-505.html

ออกแบบรูปอักษรให้มีวิธีการเขียนเส้นอักษรแต่ละตัวลากสืบทอดกัน โดยไม่ต้องยกมือขึ้น โดยเริ่มต้นลากจากหัวอักษรที่เป็นเส้นโค้งงอเหมือนขอเบ็ด แล้วลากไปจนสุดปลายเส้นอักษรซึ่งมีลักษณะงอโค้งเล็กน้อยเช่นกัน มีพยัญชนะ ๓๙ รูป สระ ๒๐ รูป วรรณยุกต์ ๒ รูป รวมทั้งหมด ๖๑ รูป

อักษรไทยมีการปรับปรุงอยู่เรื่อยๆ ในสมัยพญาภูไทราว พ.ศ. ๑๙๐๐ มีการแก้ไขตัวอักษรให้ผิดเพี้ยนไปบ้างเล็กน้อย โดยเฉพาะการเพิ่มเชิงที่ตัว ฎ ซึ่งใช้ติดต่อเรื่อยมาจนทุกวันนี้ คาดว่าน่าจะเอาอย่างมาจากเขมร ต่อมาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชราว พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเริ่มมีรูปทรงดีขึ้นแต่ก็ยังไม่ถึงเค้าเดิม มีบางตัวเท่านั้นที่แก้ไขผิดไปจากเดิม คือ ตัว ฎ และ ฐ ซึ่งเหมือนกับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน นักวิชาการจำนวนหนึ่งเชื่อว่าในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตัวอักษรและการใช้งานมีความคล้ายคลึงกับในปัจจุบันมากที่สุด

ขุนรามคำแหง พ.ศ. 1835	พระยาภูไทย พ.ศ. 1900	พระนารายณ์ พ.ศ. 2223	ปัจจุบัน	ขุนรามคำแหง พ.ศ. 1835	พระยาภูไทย พ.ศ. 1900	พระนารายณ์ พ.ศ. 2223	ปัจจุบัน
๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕
๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖
๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗
๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘
๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙
๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒	๒	๒	๒	๒	๒	๒	๒
๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓
๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔
๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕
๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖
๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗
๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘
๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙

วิวัฒนาการตัวอักษรไทย

ภาพประกอบจาก www.bloggang.com

เจ้าหนูจำไม: น่าสนใจมากๆ เลยค่ะ แล้วถ้าเราอยากดูศิลาจารึกของไทย ไปดูได้ที่ไหนคะ

คุณครูเย็นใจ: ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพมหานคร ค่ะ ถ้านักเรียนสนใจจริงๆ ครูพาไปก็ได้นะคะ

เจ้าหนูจำไม: จริงหรือคะ อยากไปค่ะ แต่คงได้แต่ดู เพราะอ่านไม่รู้เรื่องว่าแต่คนไทยอ่านลายสือไทยที่จารึกในศิลาจารึกได้หรือเปล่านั้น

คุณครูเย็นใจ: ไม่ได้หรอกค่ะ แต่ตอนเป็นนักเรียน ก็ได้เห็นลายสือไทยผ่านตาแล้วคุณครูก็จะสอนให้นักเรียนพอรู้ว่าบน

ศิลาจารึกนั้น เขียนอะไรไว้บ้างนะคะ เพราะนอกจากภาษาแล้วยังเป็นบันทึกประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยที่สำคัญมาก

เจ้าหนูจำไม: งั้นคุณครูพอจะเล่าให้ฟังได้ไหมคะว่าในจารึกเขียนเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง

คุณครูเย็นใจ: ได้เลยค่ะ แต่เป็นเนื้อหาคร่าวๆ นะคะ

เนื้อหาของศิลาจารึก แบ่งได้เป็นสามตอน ตอนที่หนึ่งบรรทัดที่ ๑ ถึง ๑๔ เป็นการเล่าพระราชประวัติพ่อขุนรามคำแหงตั้งแต่ประสูติจนเสวยราชย์ใช้คำว่า “ภู” เป็นหลัก ตอนที่ ๒ ไม่ใช่คำว่า “ภู” แต่ใช้ว่า “พ่อขุนรามคำแหง” เล่าถึงเหตุการณ์และธรรมเนียมในกรุงสุโขทัย และตอนที่สาม ตั้งแต่ด้านที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๒ ถึงบรรทัดสุดท้ายมีตัวหนังสือต่างจากตอนที่ ๑ และ ๒ จึงน่าจะจารึกขึ้นภายหลังเป็นการสรรเสริญและยกพระเกียรติพ่อขุนรามคำแหง และกล่าวถึงอาณาเขตราชาอาณาจักรสุโขทัย

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ยูเนสโกบรรยายว่า “ศิลาจารึกนี้ถูกพิจารณาว่าเป็นมรดกเอกสารหลักที่มีความสำคัญระดับโลก เพราะให้ข้อมูลอันมีค่าแก่แก่นหลักของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโลกหลายอย่าง” และ “การพรรณนาวิวัฒนาการของภาษาไทยในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ อย่างละเอียดหาได้ยาก ศิลาจารึกนี้ยังสะท้อนค่านิยมสากลที่รัฐจำนวนมากทั่วโลกปัจจุบันยึดถือร่วมกัน” อ้างอิงจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช>

****คำแนะนำถึงผู้อ่านจากคุณครูเย็นใจ:** คำอธิบายของคุณครูโดยละเอียดเกี่ยวกับประวัติ และวิวัฒนาการของอักษร

ไทย เป็นเกร็ดความรู้ทางภาษา และประวัติศาสตร์ไทยซึ่งมีรายละเอียดมากและใช้เวลานานในการเล่าเรื่องทั้งหมด ควรกำหนดกรอบโดยพิจารณาจากผู้เรียนควรรู้เรื่องใดบ้าง เรื่องที่ยังไม่ควรรู้ก็ไม่จำเป็นต้องเล่าค่ะ

หากท่านผู้อ่านต้องการทราบคำอ่านหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง สามารถหาข้อมูลได้จาก

→ http://www.sukhothai.go.th/history/hist_08.html

หมดเวลาเรียนแล้วค่ะ พบกับคุณครูเย็นใจ และเจ้าหนูจำไมกันใหม่ในฉบับต่อไปนะคะ สวัสดีค่ะ

ที่มาของข้อมูล

กำชัย ทองหล่อ. (2533). **หลักภาษาไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: บัณฑิตสาส์น.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี

<http://th.wikipedia.org/wiki/ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช>

<http://th.wikipedia.org/wiki/อักษรไทย>